

izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrta leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroske
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Doležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 13.

V Mariboru, dne 31. marcija 1898.

Tečaj XXXII.

Vabilo k naročbi.

*Z mesecem marcijem poteklo je naročni-
kom četrtnikom naročilo. Prosimo torej,
naj se podvzajo nadalješnjo naročnino
doposlati, da se jim dopošiljanje lista ne
pretrga ali ustavi. List stane do 1. julija
65 kr., do 1. oktobra 1 fl. 30 kr. in do
konca leta 1 gld. 90 kr. — Naročnina,
nova in zaostala, naj se nam pošlje po
poštnih nakaznicah.*

Upravnistvo.

Iz državnega zbora.

Volitve.

V drugi seji državnega zbora, dne 23.
marcija sta se izvolila dva podpredsednika.
Čehi in Poljaki nočejo letos imeti nobenega
zastopnika v predsedstvu; zato je prišla vrsta
na krščansko slovansko skupino in na Rumune.
Slovanska zveza je imenovala kot svojega
kandidata dr. Ferjančiča, Rumuni deželnega
glavarja v Bukovini, dr. Lupula, ki sta bila
tudi izvoljena. Izmed 201 oddanega glasu je
dobil dr. Ferjančič 177 glasov. Slovenci smo
imeli leta 1879. že svojega zastopnika v
predsedstvu državnega zbora — barona Göl-
dela; pa trditi ne moremo, da je bil on
rojen Slovenec; le izvoljen je bil od Slo-
vencev. Dr. Ferjančič je pa rodem in po duhu
Slovenec. Slovenci imajo vendarle pred svetom,
da, pred celim cesarstvom nekoliko več ve-
ljakov, kakor trdijo nemškutarji. Rojeni Nemci
in Slovenci sedijo kot predsedniki državnemu
zboru; nemčuhi nimajo pravice, sedeti na
tem stolu in voditi obravnav državnega zbora.

Pri volitvi 12 zapisnikarjev sta izvoljena
2 Slovence: Pogačnik in Šuklje. V odbor, ki
ima določiti, koliko bo k skupnim potreb-
ščinam cele monarhije prispevala naša državna
polovica, je izmed Slovencev izvoljen Povše.
V petek zvečer so se volili izmed poslancev
posamnih dežel udje delegacij. Kaj so dele-
gacije, je «Slov. Gospodar» že lani razložil.
Ker imajo na Štajarskem nemški liberalci in
nemški narodnjaki večino, sta izbrana iz
njih sredine 2 odposlanca: grof Stürgkh in
dr. Hohenburger — Slovencev ni na Šta-
jarskem po mnenju teh ljudij. Samo le na
Kranjskem je izvoljen kot odposlanec Slo-
venec Pogačnik. Pri teh volitvah se je letos
zgodilo nekaj nepričakovanega: Pobotali so
se Čehi in Nemci na Češkem, med tem ko
se lani Nemci niso marali pogoditi s Čehi.
Na Tirolskem so se pa združili Lahi z nem-
škimi liberalci tako, da je konservativen
Nemec dr. Katrein propadel.

Izjave o Thunovem programu.

Zadnjič sem vam naznanil, kako name-
rava vladati ministerstvo grofa Thuna. Skle-
nilo se je precej v prvi seji, da se ima o
tej vladni izjavi pričeti razprava. Nemške
stranke so izjavile po svojih govornikih, da
se hočejo upirati temu ministerstvu, dokler
ne prekliče jezikovnih naredeb, katere je na-
pravil ministerski predsednik Gauč.

Dne 29. marcija je prišel v tej zadevi
k besedi načelnik krščanske slovanske na-
rodne zveze, dr. Šusteršič. V tej skupini se
je sklenilo, da se ima sestaviti posebna izjava
naše skupine, katero ima v imenu Slovencev,

Hrvatov in Rusinov prečitati naš načelnik.
Ta izjava se je v skupini poprej prereševala.
Vlada zdaj lahko vé, kaj hočemo zatirani
Slovani. Pred vsem se je izreklo obžalovanje,
da vlada v svoji izjavi ni obljubila, da se
hoče držati verskih načel, ki so vendar pod-
laga pravice in veljave; da ni povedala, kako
hoče skrbeti za kmečki stan, ki je steber
države; jeli hoče skrbeti, da se enakoprav-
nost deli vsem narodom, ki so še danes stis-
kani; kajti Slovenci na Koroskem in na Šta-
jarskem, na Primorskem in na Kranjskem,
na dalje Hrvati v Primorju in v Dalmaciji,
kakor tudi Rusini v Galiciji in posebno v
Bukovini ne zavživajo še danes tistih pravic,
katere bi morali imeti vsled § 19. državnih
osnovnih postav. Posameznim udom zaupa
slovanska krščanska narodna zveza, obžaluje
pa, da v ministerstvu nimamo nobenega moža,
ki bi poznal južne dežele avstrijske. Zaveza
hoče z vsó močjo skrbeti, da se zopet ure-
dijo razmere v parlamentu, da bo mogel
državni zbor delati na blagor domovine in
njenih narodov. To izjavo so sprejeli osobito
člani naše zaveze s ploskanjem, nemški libe-
ralci pa so godrnjali. Socijalni demokrat
Dazcynsky je tožil nad zatiranjem delujočih
slojev prebivalstva. Dr. Scheicher je tokrat
ugovarjal očitano, kakor da bi on hotel za-
tirati druge narode, vendar je prigovarjal,
naj se nemški jezik vpelje kot državni. V
imenu Rumunov je govoril Lupul, v imenu
českich veleposestnikov pa grof Palfy.

Ne smem opustiti, da omenim tudi zna-
menitega govora, ki ga je imel v tej zadevi
dne 24. marcija vodja nemške katoliške stranke

Listek.

Od doma.

(Piše posestnik J. K. Primurski).

Dolgost cerkve je nekdo meril s svojimi
stopali in merilec pravi, da je poslopje dolgo
čez 110 korakov. Toda vidi se, da je mož
delal velike stopinje, ker je po 500 starih
čevljev dolgem selišču stopil samo sto in
desetkrat. Poslopje je široko sedeminštiri-
deset, a visoko devetindevetdeset čevljev.
Stavba je razdeljena na tri podolgovate dele
ali ladje; srednja ladja je širja, postranski dve
ožji. Od vsake postranske ladje pri kraju se
nahaja po šestero kapelic. Cerkevni oboki
slonijo na dvajsetih močnih stebrih. Nad ka-
pelami je dvanajst zakladnic, t. j. prostorov
z različnimi zakladi ali dragocenostmi; tri-
najsta zakladnica pa je ob levej strani pred-
njega oltarja, ta je najbogatejša. Po omarah
v teh prostorih vidiš na pr. srca od zlata
in od srebra, krone, uhane, ovratnike, prstane,
berglje, in kdo bi zamogel naštetiti vse vsa-
kojake predmete! Tu so darovi cesarjev in
kraljev, tam so reči, ki so jih darovale osebe
stanov nizkih in visokih. V zakladnici videl
sem podobo, ki jo je založil nekdo iz mojega
sosledstva, t. j. v Belotincih, ta župnija meji

z župnijo ljutomersko, med obema vije se
bistra pa nam kmetom škodonosna reka Mura.
Pred oči mi je prišlo tudi srce, doposlano iz
Laškega trga ob Savinji. Predmeti, ki jih
vidiš tukaj, pričajo, da se k Mariji zatekajo
prebivalci iz vseh krajev mile nam Avstrije,
pa tudi ljudje iz drugih držav. Groza obide
človeka, če v zakladnici opazi neki nož. To
je bodalo, s katerim je neki hudobnež na-
meraval zabosti presvetlega cesarja našega,
Franca Jožefa. Dne 18. februarja 1853 so
svetli cesar šli po mestu Dunaj ali kakor mi
po Murskem polju pravimo, Beč. Neki kro-
jaški pomočnik je priskočil ter napadel vla-
darja tako, da je ostro nabrušen kuhinjski
nož mahnil proti cesarju. Toda Bog je ljub-
ljenega nam vladarja rešil iz smrtne nevar-
nosti. Ostra končina noževa se je namreč
zadela ob spono na ovratniku in se je tako
nožu zabranila pot v zatilnik, v cesarjevo
glavo. Vsled grozovitega napada se je vzne-
mirila vsa Avstrija, ko se je bila novica
raznesla po svetu. A veliko je med ljudstvom
bilo veselje, ker se je ob enem zvedelo tudi,
da je napad ostal brez slabih nasledkov za
drago življenje slavnega vladarja. Ta srečna
nesreča je dala povod, da so v Beču posta-
vili velikansko cerkev, ki se imenuje «votivna»
ali «zaobljubna cerkev» in je jedna izmed
najlepših lepot na Dunaju. Hudobneža je pra-

vica poslala po zasluženno plačilo, njegov nož
pa so shranili v zakladnici v Marijinem Celju.

Marijo predstavljajoči kip, ki se ob pro-
cesijah okoli nosi, ni tisti, ki so si ga svo-
ječasno bili misijonarji prinesli s seboj iz
samostana pri Sv. Lambertu. Dotični kip stoji
nepremično na srebrnem oltarju v kapelici,
ki se nahaja na sredini cerkve. Ta kapelica
je do osem metrov dolga in blizu toliko ši-
roka. Znotraj med ostalim lahko zapaziš tudi
neko zlato ali menda samo pozlačeno omrežje.
Nad istim je ob levej strani zlat grb s krono
in poleg grba črki F. J.; ob desnej strani
zopet grb s krono, poleg pa znamenki M. T.
Reklo se mi je, da napis pomeni «Franc
Jožef» in «Marija Terazija». Med omenjenima
grboma vidi se grb avstrijski. No, to pravi
dovolj glasno, kdo vse da pri Mariji išče po-
moči. Do Marije se s prošnjami in pa z za-
hvalami obrača gospod in siromak, vladar
in kmet. V tej kapelici smo se zahvaljevali
za vzprejete dobrote božje; k zahvalam pa
smo pristavljali tudi prošnje za nove dobrote,
kar jih bomo še potrebovali za dušo in za
telo. Na tem svetem kraju pravičnik postane
še pravičnejši; tukaj mora se grešniku ome-
čati najbolj trdo srce. Kdor pri tem svetišču
posluša že samo proti nebu prodirajoče pesmi
in premišluje razne prizore, že to človeka
gane do dna duše. Posebno še pa pesem

baron Dipauli. Spodtikal se je nad vladinim programom, ki je nejasen, povedal, da njegova stranka ni navezana na zdajšnje vladno. Po njegovih mislih se ne bo dalo pomagati ljudstvu, dokler se bodo davčne postavbe v drugačnem duhu in smislu izpeljevale, kakor so se sprejele od zbornice. Očital je vladi, da novo vpeljana osebno dohodninsko postavbo celó drugače izpeljuje, kakor je ob svojem času to obljubila državnemu zboru. Vlada vedno skrivne ukaze pošilja uradnikom, po katerih se imajo držati proti volji državnega zbora, ki je nekdanj sklenil davčno postavbo. Zagotavlja, da ne bo tako kmalu glasoval za kakšno novo davčno postavbo in obžaluje, da ni kakor zdajšnji finančni minister, glasoval proti njej. Na dalje je Dipauli zahteval, naj se sklene pravična pogodba z Ogrji, kajti vsled zdajšnje pogodbe redimo mi Ogrje. Toda take pogodbe ne moremo sklepati, če nismo v državnem zboru edini, če se narodi med seboj le prepirajo. Priporoča slednjič, naj se mir naredi med avstrijskimi narodi, ki so vsi jednake vrednosti. Najprej naj se skrbi, da bomo mogli živeti, potem bomo se le modrovali. — Vlada je predložila pogodbo, katero je dne 5. dec. 1897 sklenila z Japonsko; potem načrt postavbe, da se hišnega davka oprostijo nove stavbe, ki se imajo iz zdravstvenih in prometnih obzirov izvršiti v Celovcu; enako za neke nove stavbe na Dunaju; imajo se zidati nove železnice, in sicer ozkotirna iz Gabele v Kotoru v Trbinje in proti Dubrovniku — potem na Gornjem Avstrijskem iz Linca v Urfar in iz Freudenthala v Klein Mohrau. Vložilo se je mnogo vprašanj (interpelacij) na vlado, med drugimi poslanca Berkša in tovarišev, kedaj pridejo domov avstrijski vojaki, ki so na Kreti.

Rešimo ob meji, kar se rešiti dá!

Slovenci moramo Nemcem »dobrote njihove prosvete« drago plačevati; najhujši pa je ta davek ob meji. Komu izmed nas se še ni usilila misel, da imajo že od nekdanj ravno fare ob slovensko-nemški meji tako malo in še manj odličnega dijaštva? To ni slučajno, ampak ima svoje neovržne uzroke v nemškem sosedstvu. Nemec je po prosveti močnejši od nas, in vpliva torej na nas mnogo bolje, nego mi na njega. Ta vpliv pa slovenski narodni značaj kali in slabi, kar pa zopet na razvoj duševnih sil zelo neugodno deluje. Kajti kakor rastlina le v dobri zemlji in čistem zraku napreduje v rasti ter daje obilno bujnega cvetja in zdravega sadu, tako se

slovenska prekosi vse druge; božjepotniki Nemci, katerih je ob času našega bivanja v Marijaceh prišlo šest procesij, so petje slovensko poslušali strmeč. Tujci so zvedavo povpraševali, kdo da smo mi; odgovarjalo se jim je, da smo mi Slovenci s Spodnjega Štajarja.

Kako je zunaj cerkve? Cerkev, t. j. prostor okoli cerkve je ograjen, med cerkvicem in tržiščem potegnjena je zid. Okoli zida po tržišču sem našel 48 prodajalnic, t. j. šotorov, kjer si romarji morejo kupovati spomenice na Marijino Celje, na pr. podobice, svetinje, križce, itd. Prodajalci imajo jednako blago, vendar pa blaga ne cenijo vsi jednako. Pri enem šotoru dobiš podobico za 10 kr., in če si želel kaj kupiti pri drugem kramarju, onde so jednako podobico ponujali za 4 kr. Tukaj dobiš kaj za 50 kr., isto reč pri sosedu cenijo 1 gld. Trgovci pač poskušajo srečo, češ, saj romar ne ve, da li se mu je cena nastavila pravično ali ne.

Popoldne ob četrti uri smo se zbrali k večernicam. Sedaj so pridigali č. g. Vreže, kateket iz Maribora. Zvečer pa se je vršila takozvana »rimska procesija« ali »vrtec«. Solnce se je ravno skrilo za mogočne orjake gorske in nastopil je mrak. Iz cerkvenega vogla je bledi mesec v svoji polni svetlobi lupal na nas. Zvonovi so doneli, malo da se

tudi duševne moči človekove morejo čvrsto razvijati ter do napornega, krepkega dejanja povspeti le na podlagi in v ozračju nepokvarjene in čvrste narodne značajnosti. Kdor je dušeslovec, temu ni treba tega dokazivati, kdor pa ni, pa naj pregleda slovensko-štajarsko zemljo z ozirom na število dijaštva, ki ga pošilja v šole ta ali oni kraj. Dobro vemo, da ne smemo pozabiti, v kolikor je prebivalstvo tu ali tam tudi po mošnji zmožno, da se prilagodi višjim tirjavam sedanjega časa. Ali ravno obmejno ozemlje, na katero meri naš dokaz, glede na prirodne darove nima uzroka Bogu se pritoževati. In vendar! Dočim nahajamo tem več talenlov, čim bolj se pomikamo od nemške meje proti jugu! Tudi nemška mesta so v tem oziru strup. Skratka: najčvrstejši je duh pač tam, kjer je narodni značaj ostal najčistejši; čim več nemškutarije, tem manj inteligence. Kar se opazuje med Slovenci in Nemci, to se sicer kaže tudi med drugimi narodi, kjer se dotikajo, in kako je sedaj, tako je bilo vselej in še bo.

Če je vpliv nemškega sosedstva obmejnim in okoli nemških mest bivajočim Slovencem bil že od nekdanj na kvar, je pa od štidesetih let sem, to je, odkar se je iznad nemških mest in trgov jela dvigati in čez kmetske krajine širiti ona smrdljiva kužna sapa, ki se imenuje liberalizem, ravno ugonbljajoč, morilen: naše ljudstvo ob meji in v mestnih okoliših gineva ne le duševno, ampak tudi gmotno. Najhuje je pa tam, kjer se nahaja blizu meje veliko nemško in liberalno gnezdo, kakor je to ravno ob naši štajarski slovensko-nemški meji, blizu koje leži Maribor. Nemški liberalizem je kakor se dandanes lahko povsod vidi, grozno gospodaril, ali groznejše menda nikjer, nego baš tukaj. Občine, ležeče na severni strani mariborske okolice že dolgo nimajo več toliko kmetijskih posestnikov, da bi se iz njih mogel sestaviti občinski odbor; po farah Zgornja Sv. Jungerta, Sv. Jurij, Svičina pa njih število še ravno segne. Kako se njim godi, to se pravi, v kolikor so prosti nemškoliberalnega jarma, na to bi nam lahko odgovorili mariborska in štajarska hranilnica; znano nam je, da prosilcem posojil slovenska posojilnica v Mariboru že dolgo več ne more ustrezati, ker ni več na kaj posoditi. Vse je v rokah nemškoliberalnih meščanov in grajščakov. Z najhujšo revščino pa opazuješ najboljše zagrizeno nemštvo in nekako otožnost in mrklost duha, ki ti, če si rodoljub, žalosti pretresa srce. Ljudje ti usiljujejo svojo polnemščino tako trdovratno, da jameš dvomiti, da dotičnik zna slovenski; ti ostaneš

ni zemlja tresla. Procesija se je začela gibati po precej obširnem cerkvišču. Bilo nas je menda okoli dve tisoč oseb; obhoda smo se udeleževali mi Slovenci, a pridružili so se k nam še Nemci, pa tudi domačini so prišli poslušat petja slovenskega, čeravno jim to ni več nič novega. Brez malega vsak izmed nas je držal gorečo svečo. Vladala je podrugod nočna tihoča, ali okrog cerkve so luči preganjale temo, mogočno petje pa je pretresalo zrak. Pobožnost današnjega dneva smo končali s prihodom »rimskega obhoda« v cerkev.

Tretjega dne je za nas napočil čas ločitve od svetišča Marijinega. Na svetu je pač vse spremenljivo, le večnost bode stalna. In za stanovitno srečno večnost se moramo pripravljati, dokler živimo tukaj na svetu. Večno srečo v družbi preblazene Device Marije pa si bomo pridobili, ako se ravnamo po znanih besedah, ki jih je Marija bila govorila strežnikom pri svatovščini v Kani na Galilejskem, ko je rekla: »Karkoli vam reče on, namreč Jezus, to delajte!«

Smešnica.

Sodnik: »Koliko ste stari?« — Gospodičina (priča): 40 let; človek se žalibog tako hitro stara; pa mlada sem tudi bila; gospod sodnik, vi si kar mislite ne morete, kako mlada sem bila.

pri slovenščini, oni lomi nemščino; nakrat mu uteče v govorico slovenski stavek, toda ko se tega zaveda, skoči zopet k svoji nemščini, ki mu je ponos in izveličanje. Šole so urejene tako, da se le v prvih letih uči v materinščini, pozneje vlada jedino nemščina; pri Zgornji Sv. Jungerti in v Svičini je patron »nemški šulverein«. Koliko koristi ima ljudstvo od takih šol? Ali ko bi vendar hotelo spoznati, da so mu duševno še na kvar, ker za-držujejo razvoj duha! Skratka grozno stanje! Kdor hoče nasledke toče prav poznati, iti mu je tje, kjer je toča sekala; komur ni znana grozna moč povodnji, gre tje, koder je voda divjala; komur pa se še doslej niso odprle oči, da bi spoznal upliv nemškega liberalizma, ta naj pojde v gori imenovane kraje, in izprevidel bo.

Toda, ne tožimo dalje; nič ne pomaga niti njim, niti nam. Ampak povzpni se do krepkega dejanja, ki bode našim najglobljega omilovanja vrednim bratom v korist in končno rešitev!

Zadnjič je »Slov. Gosp.« opominjal, naj se osnuje za mariborski okraj politično društvo, ki bi marljivo misijonarilo. Dobro; ali kdor misli, da je tem krajem s takim društvom že pomagano, se moti. Teh ljudij narodnost sama ne reši, njim se mora gmotno seči pod rame. Zatorej smatramo za neobhodno potrebno, da bode društvo ne le politično, ampak tudi gospodarsko. Vrhu tega naj se jame misliti na osnovitev kake zadruge. Končno pa bi menda še najbolje zaleglo, ako bi se, kakor nam je svetoval vrl narodnjak, ki tukajšnje razmere prav dobro pozna, posredovalo, da pridejo posestva, ki se niso v nemških rokah, ali vendar že rahla, v last Slovincem. Ali nismo že davno opominjali, naj se osnuje društvo, ki bi bilo nasprotno »Südmarki«? Kako bi ga tukaj bilo treba!

Toda če se sploh misli kaj storiti, da se v krajih, o katerih smo danes govorili, reši, kolikor se še da, naj se to stori prav kmalu. Nemci ne čakajo, oni ne oprezujejo, kakor mi, ampak delajo noč in dan. V kratkem utegnemo tudi doživeti, da se bode v omejitve slovenskega ozemlja natanko določila narodna meja, in kam bode takrat pripadel velik kos Slovenskih gor in ves Kozjak, ali Nemcem ali nam, to bode zavisno od tega, koliko bomo za te kraje dotle storili. Na noge tedaj! Vzglejmo se nad mravljami!

O okrajnih zastopih.

(Govor poslanca J. Žičkarja v deželnem zboru dne 16. februarja 1898.)

Pred vsem moram odgovoriti gospodu poročevalcu, vit. pl. Störk-u in g. dež. odborniku dr. Reicher-ju, ki sta se pritožila, češ, postava glede okrajnega zastopa se je dvajset let drugače tolmačila, kakor sedaj po naj-novejši določbi najvišjega upravnega sodišča. Jaz trdim nasprotno, da se je namreč dotična postava 20 let krivo, napačno razlagala, dokler nam ni pripomoglo najvišje sodišče do prave naobrazbe te postave. O celjskem okrajnem zastopu bode, mislim, kdo drugi spregovoril. Odgovarjam le na trditev gosp. Stallnerja, da ni res, da bi ne bili v celjskem okrajnem odboru zastopani tudi Nemci. Saj se je izvolil g. Ježovnik kot zastopnik trgovstva in obrti v okrajni odbor. Tudi navedene številke niso natančne: v okrajnem zastopu ni 21 slovenskih in 19 nemških, pač pa 23 slovenskih in 17 nemških odbornikov.

Izbornim besedam gg. dr. Serneca in posl. Herka pristavljam le še nekaj kratkih opazk sosebno se ozirajoč, ali je pravičen ali ni načrt postavbe, o katerem razpravljamo in na katerega se sklicuje poslanec Stallner. Postava, ki velja dandanes glede okrajnih zastopov, in katero želimo spremeniti, je za občine na deželi zelo krivična; o tem se prepriča, kdor primerja vsoto vseh davkov, plačanih od teh občin onim davkom, katere